

95

stellingen
over het humanisme

Christendom
en verlichting,
secularisme
en vrijzinnigheid

Ignace Demaerel

Wat is humanisme?

Wat bedoelde Erasmus met 'humanisme'?

Is de Kerk in de middeleeuwen ontspoord omdat er 'teveel God' was, of juist te weinig God?

Kan de mens het centrum van alles zijn?

Kan de mens zelf de 'schepper' zijn van waarden en normen?

Kan je 'geloven in de mens' op dezelfde manier als anderen 'geloven in God'?

Welk 'licht' heeft de Verlichting gebracht? En welke duisternis?

Staat wetenschap aan de kant van atheïsme en tegen godsgeloof?

Is niet-geloven rationeler dan geloven?

Is de mens écht een autonoom wezen?

Als je minder 'God' hebt, heb je dan méér 'mens'?

Geeft geloof in een hiernamaals minder betekenis aan het hiernumaals, of juist méér?

Wordt onze maatschappij, waar God uit de publieke ruimte verwijderd is, meer ménselijk?

Welke 'nieuwe waarden' heeft het humanisme ons écht gebracht? En zijn die béter, hoger?

Heeft humanisme ook 'dogma's' die onbewijsbaar zijn?

Is humanisme een volwaardige levensbeschouwing op gelijk niveau met de religies die ze bestrijdt?

Is God de grootste bedreiging voor de menselijke vrijheid, of is juist de mens zijn eigen grootste vijand?

Durft het vrijzinnige humanisme echt haar eigen fundamenteën kritisch in vraag te stellen?

De 95 stellingen die u hier leest, zijn de 'ruggengraat' van een gelijknamig boek, waar ze dieper worden uitgewerkt en in een bredere context geplaatst:

'95 stellingen over het humanisme!

Christendom en Verlichting, secularisme en vrijzinnigheid',

door Ignace Demaerel

uitgeverij Boekscout.nl, Soest, 2017, 234 p.

ISBN 978-94-022-3915-7

Zie voor meer info de website www.ignacedemaerel.be

Inhoudstafel

95 stellingen over het humanisme!	1
1. Inleiding	2
2. Wat heet humanisme?	3
3. Historisch: Erasmus, renaissance, Verlichting, aanvallen op de Kerk	3
4. Humanisme als levensbeschouwing: geloof in de mens, mensbeeld	6
5. Rationaliteit, wetenschap, filosofie, materialisme	9
6. Humanisme: hoofdprincipes	11
7. Humanisme: (morele) waarden	12
8. Humanisme en atheïsme	14
9. Humanisme en secularisme	15
10. Humanisme in de praktijk: levensbeschouwelijke strijd en de maatschappelijke 'vruchten'	15
11. Humanistisch christendom en christelijk humanisme	18
12. Besluit en beoordeling: humanisme vs. christendom	20

1. Inleiding

Op **31 oktober 1517** heeft Maarten Luther zijn beroemde '95 stellingen tegen de aflaat' aan de deur van de slotkerk in Wittenburg gespijkerd. Deze stellingen waren 95 goed onderbouwde argumenten tegen de praktijk van de aflatenverkoop die in zijn tijd de spuigaten uitliep. Luther had er toen geen enkel vermoeden van dat dit blad papier een totale revolutie zou ontketenen en de geestelijke kaart van Europa voorgoed en grondig zou hertekenen.

Ze waren bij hem geboren uit een eerlijke verontwaardiging - zeg maar: een heilige boosheid. De aflaten waren in zijn ogen manifest verkeerde praktijken die tegen de Bijbel én tegen elk gezond verstand ingingen. Hij was een klokkenluider-avant-la-lettre, en het mag al een wonder heten dat hij dit niet met zijn leven heeft moeten bekopen.

Deze '95 stellingen over het humanisme' zijn geboren uit eenzelfde verontwaardiging als bij Luther. **In onze 'seculiere' cultuur** worden namelijk tientallen denkbeelden verspreid en deze zijn gemeengoed worden, zonder dat men ze ernstig op de rooster durft te leggen. Ze worden steevast herhaald en versterkt in de media en in de volksmond, alsof iedereen het erover eens is. Maar kunnen ze een eerlijk, kritisch onderzoek doorstaan, en zijn ze wel consistent? Kan je de mens tot 'het centrum van alles' verheffen, zonder dat dat leidt tot onontwarbare problemen? Kan je zomaar stellen 'Elk mens bepaalt zijn eigen normen' zonder jezelf tegen te spreken? En leidt dat niet noodzakelijk tot een versplintering van de maatschappij en minder menselijkheid? Hoe komt het dan dat de moderne tijdsgeest ontspoot in nihilisme en oppervlakkigheid? Kan je God zomaar 'wegknippen' uit onze westerse cultuur en verwachten dat alle rest nog blijft samenhangen? Hoewel ook achter deze stellingen een zekere boosheid zit, zijn ze toch geen puur emotionele slogans, maar onderbouwd met argumenten die iedereen kritisch mag wegen. En zoals bij Luther zijn ze een uitdaging tot een stevig inhoudelijk debat.

De 95 stellingen die u hier leest, zijn de 'ruggengraat' van **een gelijknamig boek**, waar ze dieper worden uitgewerkt en in een bredere context geplaatst. Ze gaan over het humanisme, niet over humanisten: onder humanisten zijn veel mensen van goede wil en oprechtheid. Dit boek heeft nergens de bedoeling mensen aan te vallen of te kwetsen. Het focust op het denksysteem, de levensbeschouwing zelf, en wil de ideeën en waarden erachter tegen het licht houden en ontleden. Met 'humanisme' wordt hier vooral de vrijzinnige, seculiere stroming bedoeld.

2. Wat heet humanisme?

1. Voor veel mensen is het woord 'humanisme' synoniem met '**menslievendheid**', maar humanisme heeft zichzelf uitgebouwd tot een heuse levensbeschouwing die, evengoed als de religies die zij bestrijdt, tot een instituut, een systeem, een machtsapparaat geworden is en even militant, imperialistisch en onverdraagzaam kan zijn.

2. '**Humaan**' en '**humanistisch**' hebben dezelfde stam, maar verschillen evenveel van elkaar als 'sociaal' en 'socialistisch': elke 'isme' is een buiten verhouding doortrekken van één (deel)principe. Suggesteren dat alleen socialisten sociaal zijn, is een belediging voor alle andere mensen, en soms kunnen bepaalde socialistische personen of regimes zeer antisociaal gedrag vertonen.

3. Historisch: Erasmus, renaissance, Verlichting, aanvallen op de Kerk

3. Het humanisme als beweging beroept zich op **Erasmus**, maar als Erasmus vandaag zou kunnen zien wat gebeurt in instituten die naar hem vernoemd zijn, zou hij zich in zijn graf omdraaien. In de 16de eeuw was humanisme een pleidooi voor een humaner christendom, vandaag is het een antichristelijke, antireligieuze ideologie. Beweren dat Erasmus de vader is van het moderne humanisme is geschiedenisvervalsing.

4. De tijd van de Verlichting werd gekenmerkt door een **optimistisch rationalisme**: een zeer groot vertrouwen in de kracht van het verstand, gecombineerd met een geloof in onbeperkte vooruitgang, waardoor de mens al zijn problemen één voor één zou oplossen, zonder de hulp van een God. Hoewel we al 300 jaar verder zijn, en de problemen van de mensheid alleen maar toenemen, blijven humanisten naïef dit 'dogma' belijden.

5. Het humanisme heeft veel terechte kritiek geuit op de Kerk en dat was ook nodig en bevrijdend voor de Kerk zelf. Maar niet alle kritiek was en is gewettigd: **het is historisch niet eerlijk** om de middeleeuwen te beoordelen met maatstaven van eeuwen later. En het is te gemakkelijk om voor álles wat in de middeleeuwen mis ging, de schuld aan de Kerk te geven.

6. Het humanisme in de 14de – 16de eeuw was een pleidooi om náást God (theocentrisme) óók aan de mens aandacht te mogen geven, bijv. in de kunst en de wetenschap. Pas eeuwen later is deze verschuiving van de focus van God naar de mens steeds verder blijven 'afzakken', en werd het huidige humanisme een exclusieve focus op de mens met uitsluiting van God (**antropocentrisme**).

7. Veel van de aanvallen op de Kerk hebben hun oorsprong in het feit dat de Kerk teveel **bijzaken** heeft gebouwd **rond de kern** van het geloof en deze óók heilig, eeuwig en onfeilbaar heeft verklaard (bijv. volksdevotie). Door deze vermenigving en veruiterlijking maakte ze zichzelf zwakker en haar boodschap troebeler, en gaf zo veel 'goedkope munitie' aan haar tegenstanders.

8. Het humanisme is een **onbetaalde rekening van de Kerk** in de middeleeuwen. Als de Kerk de boodschap van het evangelie beter had gepresenteerd en in de praktijk gebracht, was er nooit een humanistische beweging nodig geweest (net zomin als er een protestantse reformatie nodig zou geweest zijn).

9. Het humanisme vereenzelvigd in haar kritiek op de godsdienst te vaak de **Kerk** met het **christendom** zelf, en zelfs met God (iets waartoe de Kerk trouwens zelf ook aanleiding gaf). Een mens die God en Kerk buitengooit uit zijn leven omwille van fouten van een instituut of van individuele gelovigen, is zoals een man die zijn tv-toestel buitengooit omdat de bevoegde minister of een individuele journalist een flagrante fout maakt.

10. Het humanisme wijst met de vinger naar het christendom als bron van onderdrukking, machtsmisbruik en hypocrisie, maar vergeet te onderscheiden dat al deze **mistoestanden veroorzaakt werden door mensen** (en menselijke instituties) die Gods geboden ondermaats in de praktijk brachten. De God van de Bijbel gruwet méér dan wie ook van onrecht, uitbuiting en

elke soort van misbruik. Deze aanklacht bewijst dus haar eigen tegendeel: de méns is oorzaak van alle religieuze wanpraktijken, niet God of godsdienst.

11. Humanisme heeft (of creëert en verspreidt) een zeer **verengd begrip van godsdienst**, alsof alle religie noodzakelijk beperkend en onderdrukkend is: alsof geloof enkel een dom onderwerpen is aan irrationele dogma's, slaafs knikken, verstand uitschakelen... Het kan zich niet voorstellen dat het christelijk geloof uiterst bevrijdend, verruimend en vreugdevol kan zijn. Het is nooit intellectueel eerlijk om de slechtste vorm van de ander te vergelijken met de beste vorm van zichzelf. Ze creëert eerst een **karikatuur**, breekt deze dan professioneel af en denkt hiermee het christendom overwonnen te hebben.

12. Humanisme is erg begrijpelijk als **tegenreactie tegen het monopolie en de dominantie van de Kerk**, waarbij de Kerk zich onmisbaar maakte en macht claimde ook over gebieden die de hare niet waren (bijv. kunst en wetenschap). Maar hierdoor werd dat wat een vruchtbare, open en wederzijds verrijkende levensbeschouwelijke dialoog had kunnen zijn, tot een bittere en een ongezonde **machtsstrijd** die niet meer om de inhoud ging maar om allerlei wereldlijke belangen errond. De Kerk heeft zich er zeker schuldig aan gemaakt om een geestelijke strijd te strijden met wereldse wapens, maar het humanisme later niet minder.

13. **Kritiek geven op de Kerk** is op zich niet moeilijk: de normen van het christendom zijn zo hoog dat geen mens in staat is die op aarde te houden. We moeten goed voor ogen houden dat zelfs de beste kerken of goedbedoelende christenen slechts in staat zijn een al te beperkt deel van het evangelie van Jezus in praktijk te brengen.

14. In sommige opzichten hebben humanisten in de afgelopen eeuwen de christelijke waarden beter toegepast dan de christenen zelf, en zo fungeerden zij als een 'zweeppartij' voor de Kerk, als een 'luis in de pels', en waren ze een katalysator voor **vele goede vernieuwingen**. Dankzij haar scherpe

kritieken werden veel machtsmisbruik, bijgeloof, inconsequentie, hypocrisie, vermenging van wereldse en geestelijke macht aan de kaak gesteld.

15. Het humanisme in de 16de eeuw heeft – zeer terecht - geprotesteerd **tegen de onmenselijke dingen** die in de middeleeuwen in Gods naam gebeurden, maar heeft daarbij geen nieuwe waarden aangebracht: ze heeft eigenlijk de Kerk herinnerd aan haar eigen waarden (zoals liefde en verdraagzaamheid).

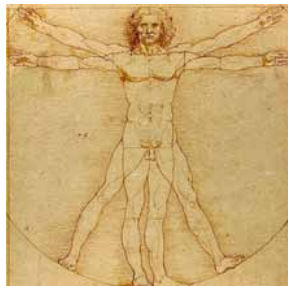
16. Het humanisme, de renaissance en de Verlichting zochten, als 'alternatief voor de christelijke verhalen', hun inspiratie bij de **klassieke (Romeinse en Griekse) oudheid**, maar deden de ogen dicht voor de duistere, irrationele kantjes hiervan. Ze wezen het christelijke godsbeeld en de bijbelverhalen af als naïef, onhistorisch en irrationeel, en openden de armen wijd voor bizarre mythen, contradictorische godsbeelden en immorele goden. De Verlichting beschouwde de Bijbel als primitief, maar zocht haar toevlucht tot nog 'primitievere' vormen van religie. Ze prefereerden 'speelgoedgoden' boven een echte God.

17. De Copernicaanse revolutie heeft terecht een fundamentele shift gemaakt in het oude wereldbeeld en gesteld dat de aarde rond de zon draait en niet omgekeerd. Maar in diezelfde periode is op geestelijk gebied een **omgekeerde Copernicaanse revolutie** gebeurd: de mens heeft zichzelf in plaats van God in het centrum van het heelal geplaatst. Dit gaat tegen alle 'logica' in.

4. Humanisme als levensbeschouwing: geloof in de mens, mensbeeld

18. In de mate dat humanisme zich presenteert als een seculier **alternatief voor een religie**, als een volwaardige totaalverklaring die alle antwoorden op levensvragen kan bieden die gelovigen in godsdienst zoeken, fungeert ze de facto zelf als een religieus systeem, en vertoont er alle kenmerken van.

19. 'Geloven in de mens' wordt vaak geponeerd als een alternatief voor

'geloven in God', maar het woord 'geloven' heeft in deze beide uitspraken een totaal andere lading – net zoals 'ik hou van mijn vrouw' en 'ik hou van een ijsje' - : niemand gelooft dat de mens almachtig, algoed, alwetend, onfeilbaar en volmaakt is. Zulke uitspraken creëren **veel begripsverwarring** en levensbeschouwelijke mist in discussies.

20. 'Geloven in de mens' wordt voorgesteld als hét eigene principe van het humanisme in tegenstelling tot het christendom, maar dit is een valse voorstelling van zaken. **De God van de Bijbel gelooft méér in de mens** dan wij zelf zouden kunnen: Hij heeft een zéér hoog gedacht van de mens en schenkt hem, vandaag nog altijd, een zeer groot vertrouwen en vrijheid. En christenen geloven óók in de oorspronkelijke goedheid van de mens (denk aan het paradijsverhaal)!

21. Het humanisme is niet in staat eenduidig te definiëren wat '**geloven in de mens**' precies betekent, en dit leidt tot de meest uiteenlopende en tegenstrijdige interpretaties, waarbij er in de realiteit geen enkel gemeenschappelijk ijkingspunt is.

22. De slogan '**de mens is de maat van alle dingen**' is een verkeerde interpretatie van wat de Griekse filosoof Protagoras ermee bedoelde en is als levensbeschouwelijk principe absoluut onhoudbaar. Dit zou hetzelfde zijn als wanneer alle planeten in de kosmos zichzelf zouden uitroepen tot centrum van het heelal.

23. 'Ik geloof in de mens' is een mooie, nobele uitspraak op het niveau van intermenselijke relaties, maar als je deze transposeert naar het niveau van een **totale wereldverklaring**, en er een absoluut ijkingspunt voor normen en waarden van maakt, wordt dit een lachwekkende uitspraak. En in de praktijk van het dagelijkse leven blijkt het ook **een holle slogan** te zijn: humanisten hebben evenveel sloten, alarmsystemen en beveiligingscamera's als anderen.

24. Humanisme zegt te **geloven in de mens**, maar er is op deze planeet geen wisselvulliger en onbetrouwbaarder wezen dan een mens. Hij die precies de oorzaak van alle rotzooi is, is het allerminst geplaatst om die problemen op te lossen! 'Als de fout in het systeem zit, is zelfs de beste oplossing nog onderdeel van het probleem'. Als de mens de maat is van alle dingen,

is dat de meest rekbare, subjectieve, eigenzinnige en onvoorspelbare maat die bestaat, en vol van belangenvermenging. De menselijke rechtspraak is de mooiste illustratie daarvan.

25. Humanisme beweert veel geloof te hebben in de mens, en claimt bijv. **democratie** als één van haar belangrijkste 'verwezenlijkingen'. Maar de drijfveer achter democratie is precies een groot wantrouwen tegenover de mens, nl. de bijna-zekerheid dat een mens een tevél aan macht zal misbruiken. Daarom bouwt democratie zoveel mogelijk beveiligingen tegen machtsmisbruik in, tot op het punt dat de samenleving vastloopt in een veelheid van controlemechanismen en bureaucratie, en democratie niet meer functioneert.

26. Humanisme is in de regel gebaseerd op (de afwijzing van) een **verkeerd godsbeeld**. Hiervoor zijn in grote mate de kerken en christenen verantwoordelijk die een verwrongen/halfslachtig/vermengd godsbeeld gepresenteerd hebben. Elke christen die het humanisme bekritiseert, kan dit niet op een eerlijke manier doen zonder eerst diep in eigen boezem te kijken en de eigen verantwoordelijkheid hierin op te nemen.

27. Het humanistische mensbeeld schept een **valse tegenstelling tussen hierna-maals en hiernumaals**: het perspectief van een leven na de dood vermíndert de waarde van het aardse leven niet, integendeel: het geeft aan onze kleinste keuzes (bijv. een hongerige voeden) een eeuwigheidswaarde.

28. Volgens een humanist is de keuze van Adam en Eva om te eten van de **boom van kennis van goed en kwaad** een zeer goede keuze, eigenlijk een 'must': een mens móét zelfstandig, bewust, onafhankelijk zijn. Maar als er een weegschaal bestond die kon wegen hoe onmetelijk zwaar de prijs is die de mensheid hiervoor heeft betaald (alle wreedheid, pijn, verdriet, wanhoop...), en hoe weinig het 'voordeel', dan is deze keuze van 'de mens' de grootste stommititeit ooit!

29. Humanisme is van een soort **naïviteit die gevaarlijk is**. Wie optimistisch is over de mensheid, sluit bewust en systematisch zijn ogen voor ontelbare vreselijke realiteiten. Een generaal die in een oorlog uit naïviteit de vijand onderschat, zal vele van zijn mensen de dood insturen: wie zulke onvergeeflijke fout zou maken, zou op staande voet ontslagen worden en door de geschiedenis veroordeeld worden. Wie uitgaat van de goedheid van de

mens (als dogma, axioma!) ontkent de realiteit van het demonische (bijv. verblindingen en verslavingen, redeloos nationalisme en racisme, blinde razernij...) en laat dit dus vrij spel.

5. Rationaliteit, wetenschap, filosofie, materialisme

30. Wie de rede en de wetenschap uitroept tot de enige geldige kenniswijze, komt vanzelf tot een **materialistische levensbeschouwing** en een ontkenning van het bestaan van een geestelijke, hogere, onzichtbare wereld. Maar dit is een redeneerfout: als je door een microscoop kijkt, zal je nooit sterren zien, noch 'het grotere geheel'. Het soort bril dat je opzet bepaalt wat je (niet) ziet.

31. Humanisme gaat bijna automatisch over in een **materialistische levenshouding**, want alle geluk moet tijdens dit aardse leven verwerkelijkt worden en een geestelijke dimensie wordt ontkend. Daarom heeft het humanisme geen 'sensor' om er de beperktheid en de gevaren van te zien, kan ze het niet als 'zonde' definiëren, en heeft ze er zeker geen 'antistoffen' voor. Materialisme leidt tot een **verschraving van elke menselijkheid**: liefde wordt gereduceerd tot chemische reacties in de hersenen, vriendschap en idealisme tot een berekende overlevingsstrategie, welzijn tot welvaart en geluk tot plezier.

32. De ontkenning van **het bestaan van een hogere, geestelijke wereld** verhult een wijd verbreide denkfout: het is juist dat men in dit domein niets kan 'bewijzen' en dat er honderden tegenstrijdige meningen over bestaan, maar velen concluderen uit de moeilijkheid om deze te leren kennen dat ze 'dus' niet bestaat. Deze moeilijkheid openbaart echter precies ons menselijk onvermogen in dit gebied, onze ongevoeligheid voor zulke subtiele materie: het probleem ligt niet in die geestelijke wereld, maar in onze bevuilde bril of het eelt op onze ziel.

33. Humanisme creëert een **valse tegenstelling tussen geloof en wetenschap**: 'gelooven' wordt voorgesteld als iets totaal irrationeels ('iets voor

waar houden waarvan de wetenschap nooit zal kunnen bewijzen dat het bestaat'), terwijl het perfect in het verlengde van kennis en wetenschap ligt. Geloven is niet iets bizar of moeilijk, maar iets heel natuurlijks: we doen het in het dagelijkse leven (én in de wetenschap!) onophoudelijk, want we 'vertrouwen' vaak op een autoriteit of expert, en dit is meestal heel 'verstandig'.

34. De slogan 'Wij **geloven in de wetenschap**' is een van de vele voorbeelden van begripsverwarring in dit debat. Christenen geloven evengoed in de wetenschap en danken God ervoor. Maar het verschil is dat het humanisme van de wetenschap dingen gaat verwachten die op het niveau van levensbeschouwing thuishoren (een totaalverklaring, heil en verlossing), en daarmee wetenschap voor de kar spant van haar project van een god-loze maatschappij. Zo laat men de wetenschap 'buikspreken'.

35. **Wetenschap** is geweldig als grondslag van technologische vooruitgang, maar niet als grondslag van levensbeschouwing en spiritualiteit, net zoals lijm zeer goed is om twee objecten aan elkaar te plakken, maar niet om een gebroken huwelijksrelatie te lijmen: dit is van een geheel andere orde. Maar de verwarring van deze twee verschillende niveaus zit sinds Descartes hardnekkig in onze westerse tijdsgeest.

36. Vele humanisten denken dat **wonderen** tegengesteld zijn aan de natuurwetten, maar dat kan voor een gelovige natuurlijk niet waar zijn: geloof werkt niet tégen de natuurwetten, maar vertrouwt op **hógere (geestelijke) wetten**, net zoals een raket aan de zwaartekracht kan ontsnappen en opstijgen door een stérkere kracht.

37. **Filosofie** heeft zich in de late middeleeuwen gemancipeerd van haar 'bijrol' als dienstmaagd van de theologie – begrijpelijk en gedeeltelijk terecht -, maar gedraagt zich nu als de bazin die theologie en geloof minacht of negeert. Dit kan begrijpelijk zijn als een tijdelijke tegenreactie om weer in balans te komen, maar wie hier na 500 jaar nog altijd in is blijven vastzitten, heeft een probleem. Het grootste deel van de westerse filosofiegeschiedenis is doordrongen van deze valse tegenstelling tussen wijsheid en godsdienst, terwijl 'liefde voor wijsheid' precies in de Bijbel zeer sterk geprezen wordt (zie o.a. Spreuken en Prediker).

38. Humanisme beroept zich op rationaliteit, maar miskent vaak het verschil tussen 'verstandig' en 'rationeel'. **Rationalisme en intellectualisme** zijn per definitie ongebalanceerd en kunnen zeer ongezond en bekrompen zijn: fnuikend voor creativiteit en menselijke relaties, hard, koud en dodelijk,

verblind en hoogmoedig, gedreven door (onderbewuste, irrationele) angst, zelfbescherming of controlezucht. De rede is zoals een hoer (zei Luther): ze laat zich door iedereen gebruiken die haar wil.

39. **Geloof** wordt vaak op eenzijdige manier voorgesteld als een 'alternatieve kenniswijze' (bijv. ik geloof dat er een God bestaat), maar het is veel meer dan dat: geloof is visionair, ziet méér en vérder dan anderen, en vindt daaruit de inspiratie en het doorzettingsvermogen om de grauwe realiteit te veranderen (denk aan 'geloofshelden' zoals Henri Dunant, pater Damiaan, moeder Teresa...). Geloof brengt dingen tot stand, verzet bergen, doet het onmogelijke.

6. Humanisme: hoofdprincipes

40. Humanisme presenteert zichzelf als een niet-religieus **zingevingskader**, en beweert een volwaardig seculier alternatief voor religie te bieden. Maar in de praktijk geeft ze géén antwoorden op de grote levensvragen, omdat elk mens zélf zin en doel moet bepalen en elke transcendentie verworpen wordt. Daarmee werpt ze de mens terug op zichzelf, en laat het kader léég.

41. De **scheiding tussen Kerk en staat** kan op zich een gezond principe zijn, afhankelijk van hoe men dit definieert. Maar het militante humanisme verwacht 'scheiding van Kerk en staat' met 'scheiding van geloof en politiek', en probeert zo gelovige politici en burgers monddood te maken. Het **secularisme** probeert godsdienst terug te dringen tot het hoekje van het privéleven en de kerk, maar hieruit blijkt een wezenlijk verschillende definitie van 'godsdienst': voor een gelovige is God Heer over alle levensgebieden en kan nooit in een hoekje of hokje geplaatst worden.

42. Het woord '**pluralisme**' geldt vandaag als een mooi ideaal, maar veel mensen verwarren pluralisme met **pluraliteit**. De pluraliteit van vele levensbeschouwingen is in onze maatschappij een feit, maar pluralisme is een ideologie, die namelijk gelooft dat het ook zo móét zijn: dat alle religies naar dezelfde God leiden, elk een deel van de waarheid hebben, moeten samenwerken of smelten tot één. Alleen: dit is een soort meta-religieuze uitspraak, die echter door geen enkele religie erkend wordt.

43. De visie **dat alle religies gelijk zijn** en tot hetzelfde doel leiden, lijkt een 'hogere' visie, een verheven en superieur inzicht, maar is in feite slechts één opvatting náást de andere (niet erboven), die de andere opvattingen niet eens au sérieux neemt. Het creëren van een 'universele religie' leidt tot een soort mensengemaakt 'religieus Esperanto', waar niemand warm van wordt.

44. Het humanisme proclameert het principe van het **vrij onderzoek**, maar als ze dit consequent hanteert, moet ze ook de nazi-experimenten van Jozef Mengele goedkeuren. Dit principe geeft aan wetenschappers een soort onfeilbare status, als 'de nieuwe priesters' die alles moeten oplossen, zonder enige beperkingen van wettelijke of morele aard.

7. Humanisme: (morele) waarden

45. Het humanisme predikt de waarde van **autonomie en zelfbeschikking**: op levensbeschouwelijk en moreel gebied verzet ze zich totaal en principieel tegen elke autoriteit en bepaalt ieder mens zijn eigen waarden en normen. Maar op alle andere levensgebieden erkent het gezond verstand dat er duidelijk gezag nodig is: in een gezin, voetbalploeg, bedrijf, school, leger, politieke partij, regering... Hoe contradictorisch is het dan om te stellen dat op de belangrijkste levensvlakken iedereen maar mag doen wat hij zelf goed vindt? Het lijkt op een land waar iedereen koning is: dit lijkt 'democratisch', vrij en leuk, maar leidt tot de ultieme nivellering en anarchie.

46. De vrijgevochten mens wil graag **autonoom** zijn, maar welk verstandig mens die door de jungle van het leven dwaalt, wil zonder kaart zijn eigen weg zoeken, en uit trots de leiding van een ervaren gids afwijzen? Het leven is geen spel en niet vrijblijvend: vergissingen kunnen fataal aflopen, voor jezelf én voor anderen. Op zoveel gebieden vinden mensen het evident om een expert te raadplegen (bijv. voor hun auto, computer, gezondheid, financiën...), maar als het gaat om het allerbelangrijkste beslissingen (nl. waarvoor doe je dit allemaal?) denken we het het allerbeste zelf te weten en is **iedereen zijn eigen paus**.

47. Het humanistische principe van zelfbepaling verradt een zeer sterk wantrouwen tegenover andere mensen, een negatieve ingesteldheid, en

dus weinig geloof. De behoefte om absoluut vrij te zijn, de drang om zich door geen énkél gezag te laten gezeggen, is zó sterk dat het irrationeel is en lijkt op een **'levensbeschouwelijke bindingsangst'**.

48. Het ideaal van het humanisme van de **onbepaalde zelfontplooiing** botst constant en onvermijdelijk met haar andere idealen zoals broederlijkheid en verdraagzaamheid. Het focust de mens zozeer op zichzelf dat hij nooit meer aan échte, belangeloze liefde kan toekomen.

49. Humanisme zegt te streven naar de **'vrijheid van de mens'**, waarbij ze zich natuurlijk afzet tegen elke onderdrukking door een religieus systeem. Maar élke religie, levensbeschouwing, politieke beweging, revolutie, therapie, sekte... beweert vrijheid te brengen, en élk systeem of regime brengt een bepaalde mate van onderdrukking mee! Vrijheid is één van de mooiste idealen op aarde, maar wordt zo snel een goedkope slogan in de mond van demagogen. En welke definitie van 'vrijheid' men hanteert, bepaalt of mensen al dan niet in een andere (ergere) vorm van slavernij belanden!

50. De hoogste humanistische waarde is die van **'tolerantie'**, maar dit zegt tegelijk alles en niets: het is onmogelijk álles te tolereren (pedofilie, kindermisbruik, verkrachting...), want dat is hetzelfde als schuldige nalatigheid. In de praktijk wordt dit principe dus selectief en willekeurig toegepast. En aangezien in een conflict meestal beide partijen de ander van intolerantie beschuldigen, is het vaak zo dat degene die dit het éérst en het luidst schreeuwt, als 'overwinnaar' gezien wordt.

51. De humanistische waarde van 'tolerantie' klinkt zeer nobel en verheven, maar heeft eigenlijk **iets arrogants** in zich: de persoon die die andere mening 'tolereert', geeft aan dat hij zichzelf ver boven die andere verheven voelt, dat hij op lankmoedige manier zijn bestaan verdraagt. In zijn hart kijkt hij er dus op neer, m.a.w. hij beschouwt ze in de praktijk absoluut niet als gelijkwaardig.

52. Het humanisme heeft **geen enkele nieuwe waarde** uitgevonden of aangebracht: haar waarden zijn ontleend aan het christendom, maar ontdaan van elke referentie naar een God en doelbewust afgezwakt; 'tolerantie' bijv. is een sterk verwaterde versie van de radicale, sterke 'liefde' die Jezus predikte. Humanisme heeft vooral gevochten voor de vrijheid om zich niet aan de hoge christelijke waarden te moeten houden.

53. Wie bepaalde **christelijke waarden** neemt en deze **afknijpt van hun inspiratiebron (God)**, is zoals iemand die mooie bloemen knipt en in een vaas zet: ze zullen er zeker heel mooi uitzien, en nog een tijdje bloeien, maar het is slechts een kwestie van korte tijd vooraleer ze bruin worden en afsterven. De christelijke principes los van de Persoon van God zijn enkel abstracte regels en algemene wijsheden en brengen geen léven voort.

54. Het humanisme verwerpt elke bestaande **morele autoriteit** en stelt er zelf géén in de plaats: elke morele autoriteit wordt bij voorbaat verdacht gemaakt en genuilkorfd. De stelling 'ieder bepaalt zijn eigen waarden' is hetzelfde als zeggen: 'Er zijn geen gemeenschappelijke waarden'. Er wordt niet getolereerd dat iemand zijn eigen morele waarden boven die van een ander verheft. Normen en waarden zijn het grote taboe van deze tijd: 'moraalridder' is de grootste belediging die je iemand kan toegooien. Maar de slogan 'jij mag mij niet oordelen' is ook een moreel oordeel.

8. Humanisme en atheïsme

55. Humanisme/atheïsme beschouwt alle **godsdiens als potentieel gevaarlijk**. Maar dit 'gevaarlijke' is de keerzijde van iets zéér positiefs: omdat God in het leven van een gelovige de eerste plaats toekomt, omdat geloof zo sterk kan appelleren, de hoogste passies kan doen oplaaien, een mens boven zichzelf kan doen uitstijgen, daarom is misbruik ervan ook zo destructief. Geloof is heel persoonlijk en intiem (zoals seksualiteit), en daarom is misbruik ervan ook zo verwoestend (net zoals bij seksualiteit)! Maar wie pleit ervoor om alle seksualiteit af te schaffen?

56. Humanisme/atheïsme creëert vaak een verkeerde perceptie (of houdt deze in stand) dat 'geloven in God' religie is en '**niet geloven in God**' we-

tenschappelijk. Het is hopelijk voor iedereen duidelijk dat deze beide even onbewijsbaar zijn, een levensbeschouwelijke stelling waar wetenschap zelf geen enkele zinvolle uitspraak over kan doen.

9. Humanisme en secularisme

57. Het humanisme pleit voor een open, pluralistische maatschappij, maar door anderzijds te ijveren voor een seculiere, god-vrije samenleving, wordt in de praktijk het inhoudelijke **levensbeschouwelijke debat vermoord**: praten over 'de hogere dingen des levens' wordt als irrelevant en onbelangrijk aan de kant geschoven. Omdat mensen bijna nooit over hun (on)geloof praten, leidt dit tot **geestelijk analfabetisme**, tot spirituele verschraling: onze geestelijke woordenschat verarmt zienderogen, en onze spirituele antennes worden niet geoefend of verfiijnd.

58. Het humanisme presenteert zichzelf vaak, bewust of onbewust, **als een neutraal standpunt**. Het gebruikte – in de 19de eeuw en nog steeds - de zogenaamd 'neutrale' staatsstructuur regelmatig als wapen tegen de macht van de Kerk. Maar op levensbeschouwelijk gebied bestaat geen neutraliteit: je kan niet neutraal zijn tussen goed en kwaad, God en de duivel. Wie niet duidelijk kiest tégen het kwaad geeft het in feite vrij spel.

10. Humanisme in de praktijk: levensbeschouwelijke strijd en de maatschappelijke 'vruchten'

59. Als humanisme zich op gelijke hoogte wil stellen met het christendom als evenwaardig (of beter) alternatief, moet het met dezelfde strenge normen beoordeeld worden. Dan zouden we hoogstwaarschijnlijk zien dat ze alle fouten die ze aan de Kerk verwijt, ook zelf begaat, simpelweg omdat die fouten uit de méns voortkomen.

60. **Vrijmetselarij** is in veel opzichten de verborgen motor geweest achter het humanisme, maar is in tegenstrijd met haar principes: ze werkt in

verborgenheid, hanteert irrationele mythes, maakt (selectief) gebruik van de Bijbel en oefent strikte controle uit over haar leden (door de dure eden die men moet zweren). Vrijmetselarij pretendeert in één van haar rituelen mensen naar het licht te leiden, maar doet alles in het grootste geheim en in een ruimte zonder ramen! Alles wat verborgen is, is per definitie in de duisternis.

61. De fouten van de Kerk (en deze moeten niet geminimaliseerd worden) worden door haar tegenstanders systematisch en buiten verhouding in de verf gezet om haar te muilkorven: de **allergie** van sommige atheïstische humanisten tegenover God, Kerk en religie is irrationeel en buiten proportie. En in deze 'levensbeschouwelijke oorlog' gaat het vaak meer om de perceptie dan om de inhoud.

62. De harde kern van humanisten vormt een zéér kleine groep ($\pm 1\%$), maar zij hebben zich een **onevenredig grote maatschappelijke positie, macht en invloed** weten te verwerven. In de 'moderne' tijd is niet-geloven a.h.w. de 'standaard-instelling' in de publieke ruimte, omdat het zich – ten onrechte! – als 'neutraal' voordoet.

63. Humanisme is in de seculiere maatschappij de **nieuwe 'staatsgodsdienst'**: het vacuüm dat ontstaan is door de Kerk als autoriteit uit de publieke sfeer te verwijderen, is opgevuld door een verregaande zelfbepaling. Er vond (en vindt) een gééstelijke 'oorlog' plaats rond begrippen en definities, kaders en referentiepunten; en, zoals dit vaak gaat, zien we dat wie het luidst roept, zijn visie kan opleggen en doordrukken. Onder de paraplu van een 'neutrale overheid' is het humanisme erin geslaagd de nieuwe spelregels te bepalen, de kaders te (her)definiëren.

64. Het humanisme presenteert voortdurend de godsdiensten als **bron van alle oorlogen en bloedvergieten**, maar miskent hierbij gevoeglijk dat de feiten dit intussen allang achterhaald hebben: de god-loze (atheïstische) dictaturen van de laatste eeuw (zoals Rusland, China, Cambodja, Noord-Korea...) hebben al véél meer slachtoffers gemaakt dan alle godsdienstoorlogen samen.

65. Het humanisme suggereert dat het humaner is dan het christendom, maar in haar 'vruchten' zien we het omgekeerde, een **degradatie/devaluatie van de mens**:

in de uitwerking van haar standpunten (abortus, euthanasie...) krijgt het menselijke leven systematisch minder waarde i.p.v. méér.

66. De humanistische waarde van autonomie leidt op haar beurt onvermijdelijk tot **individualisme**: ze botst frontaal en fundamenteel met onze diepste menselijke behoefte aan een liefdevolle en vaste relatie. Het mag niet verwonderen dat vandaag huwelijken en **relaties** dramatisch uit elkaar vallen: de emotionele prijs die we betalen voor onze heilige zelfbeschikking is onnoemelijk groot.

67. Het humanisme heeft de beleving van **seksualiteit** ingrijpend veranderd, en zogenaamd 'vrijheid' gebracht tegenover de 'verstikkende, bekrompen' christelijke **huwelijksmoraal**. Maar vandaag is de balans helemaal doorgeslagen in de andere richting: de huidige seksuele vrijheid is destructiever dan de vroegere seksuele taboes. Huwelijkstrouw wordt geofferd op het altaar van de individuele autonomie, en de kinderen opgeofferd op het altaar van de absolute zelfbeschikking van de twee ouders.

68. In deze tijd van zogenaamd '**postmodernisme**' geldt het als 'politiek incorrect' te beweren dat je gelooft in '**de éne waarheid**'. Echter, op gebied van wiskunde en wetenschappen geldt dit als evident, in rechtbanken en in de politiek zoekt men ernaar, maar als iemand op levensbeschouwelijk gebied daarnaar durft te refereren, wordt hij pretentius, engdenkend en middeleeuws genoemd. De waarheidsvraag zélf wordt al verdacht gemaakt, maar het is contradictorisch om te denken dat 'de waarheid' bestaat op lagere niveaus en niet op hogere. De stelling '**leder heeft zijn eigen waarheid**' is een goedkope 'feel good'-slogan en is op zijn minst met zichzelf in contradictie.

69. In de seculiere maatschappij wordt de hele **geestelijke dimensie van de mens** gewoon **dodgezwegen**, genegeerd, verstikt; het is niet toevallig dat nihilisme, leegte en verveling toenemen. Humanisme beweert een betere, vrijere en opener maatschappij te creëren, maar het groeiende onbehagen in de westerse wereld toont een ander beeld: stijgende zelfmoordcijfers, toename van psychische en

psychiatrische problemen (zeker bij jongeren), angst, groeiende eenzaamheid, uitbarstingen van zinloos geweld enz.

70. Voor niet-gelovigen is geloof als een bubble, **een gefantaseerde, irreële schijnwereld**. Voor gelovigen is het net omgekeerd: precies dit huidige leven op aarde (zonder God) heeft weinig realiteitswaarde en échtheid, veel schijn, bedrog, illusie en camouflage. Geloof in God kan volgens hen de mens vrijmaken van krampachtige, aardse, valse zekerheden en hem bij de eeuwige, duurzame levensbronnen brengen.

11. Humanistisch christendom en christelijk humanisme

71. Het humanistische denken is ook al sinds eeuwen zeer sterk **binnengedrongen in de christelijke kerken**. Elke goedbedoelde poging van 'moderne' kerken om **het evangelie aanvaardbaarder te maken** voor de hedendaagse mens, om de drempel te verlagen, en het aanstootgevende weg te nemen, creëert op de lange duur méér problemen: minder geloofwaardigheid en minder aantrekkingskracht, meer nivellering en meer verwatering van het geloof. Kortom, dit geeft een soort gecasteerd christendom.

72. Veel van de **academische theologie** is doordrongen van humanistisch denken: theologie willen schoeien op de leest van andere wetenschappen is een fundamentele denkfout en leidt tot slechte theologie en slechte wetenschap. Ze draagt de DNA-fouten van de tijdsgeest in zich en verziekt er de hele kerk mee. 'God' is geen studie-object zoals stenen of planten, en echte 'god-geleerdheid' vereist een totaal andere, gééstelijke benaderingswijze.

73. Wanneer een kerk vastgeroest is in formele rituelen en onveranderlijke tradities, is dat ook een vorm van humanisme: ze vertrouwt liever op mensengemaakte regels en constituties dan op Gods levende aanwezigheid. Ze wil alles zelf onder controle houden en op 'veilig' spelen **zonder ruimte voor de Heilige Geest**. Elke christelijke gemeenschap waar Gods soevereine ingrijpen als 'storend' zou ervaren worden, toont dat ze eerder vertrouwt op wat mensen kunnen presteren,

en heeft in feite haar bestaansreden verloochend.

74. Het humanisme is niet altijd principieel gekant tegen religie, en beweert respect te hebben voor **een 'redelijke' religie**: een godsdienstbeleving die past binnen menselijk aanvaardbare kaders. Maar ze miskent daarbij het wezen van échte godsdienst: namelijk de overtuiging dat, áls er een God bestaat, Hij de regels en kaders bepaalt, en niet de méns. Elke poging om een 'redelijke religie' te creëren of definiëren (denk aan het deïsme, positivisme of de Franse Revolutie) blijkt een inspiratieloze flop te worden. Het is humanisme met een dun christelijk vernisje over.

75. Toen Jezus zijn wereldberoemde Bergrede opende met de woorden 'Zalig de armen van geest', plaatste hij hiermee een ongemeen krachtige bom onder ons aller humanisme, ons evidente vertrouwen-op-onszelf, onze zelfgenoegzaamheid. Want **er zit een humanist in élk van ons**. Wie tegen het humanisme wil strijden, moet éérst de hardnekkige mensgerichtheid uit zijn eigen hart en uit de kerk verwijderen.

76. Niemand heeft het recht om **een eigen versie van Jezus** te maken: geen katholieke versie of geen protestantse, geen conservatieve, maar ook geen 'moderne', 'humanistische' of 'liberale'. Een christen heeft niet het recht om Jezus' radicale en exclusieve woorden te 'verdunnen' of te verwateren. Een aangepaste versie van Jezus maken is hetzelfde als wanneer iemand het 'Lam Gods' zou kopen, bij zich thuis zetten en dat met de verfborstel beginnen te 'verbeteren' of 'moderner' te maken.

77. In de mate dat een kerk of theologische visie de pretentie heeft om het evangelie te 'verbeteren' getuigt dit van een zeer misplaatste arrogantie en leidt dit tot het omgekeerde. Mensen die zich tot een **'humanistische stroming van het christendom'** rekenen, zullen een duidelijke keuze moeten maken wie zij in het centrum plaatsen, welke Heer zij dienen: God of de mens? Passen we de Bijbel aan aan de moderne opvattingen (downgraden), of passen we onze gedachten aan aan de God van de Bijbel (upgraden)?

78. Jezus bracht op krachtige wijze het Koninkrijk van God in woorden én daden: **tekenen en wonderen**, genezingen en uitdrijving van demonen zijn normaal voor het Koninkrijk. Als in een bepaalde kerk geen ruimte is voor het bovennatuurlijke, moet zij zich grondig afvragen of ze wel met Gods Koninkrijk bezig is, of ze niet, onder invloed van de humanistische tijdgeest, een essentieel deel van het evangelie onder de mat heeft geveegd.

79. De zogenaamde 'moderne' stromingen binnen de kerken brachten een **humanistisch christendom** voort: ze probeerden de wereld achterna te lopen en de modes te volgen i.p.v. profetisch vooróóp te lopen. 'Jezus deed een wonder door van water wijn te maken, de moderne theologie deed een nieuw wonder, en maakte er weer water van!' Dit smakeloze christendom werd – begrijpelijk – door velen met minachting uitgespuwd. Het dramatische verval van de Europese kerken toont aan dat God er niet de centrale plaats had!

12. Besluit en beoordeling: humanisme vs. christendom

80. Humanisme en laïciteit zijn **een nevenproduct van het christendom**, een wilde scheut op haar takken, of: een onwettig kind, verwekt door een 'andere vader'. Het christelijke begrip van vrijheid bijv. werd losgeweekt uit haar religieuze voedingsbodem, los van de God die in wezen een Bevrijder is, en zelfs tégen de Kerk gekeerd. Wanneer zulke waarden of –ismen een eigen leven gaan leiden, worden ze levensgevaarlijk.

81. Het humanisme pleit ervoor zich '**nooit te onderwerpen aan dogma's**', maar het getuigt van gebrek aan zelfkennis of aan kennis van de menselijke conditie om te geloven dat alleen 'de anderen' dit doen en wijzélf niet. Het humanisme heeft tientallen alternatieve onbewijsbare stellingen, algemeen aanvaarde opvattingen die niet in vraag gesteld (mogen) worden of niet kritisch genoeg onderzocht worden. Zelfs volgens haar eigen principe van rationaliteit is ze niet consistent.

82. De levensbeschouwing van het humanisme lijkt op de man uit de gelijkenis van Jezus die **zijn huis op zand** bouwde: uiteindelijk hebben zelfgecreëerde en bijeengesprokkelde waarden geen draagkracht als fundament van een leven. Wanneer er stormen en crisissen komen, glipt het onder je voeten weg zoals drijfzand. Als er teveel druk op uitgeoefend wordt, leidt het tot een totale desintegratie. De kern van het humanis-

me is 'los zand', zonder bindmiddel of vaste identiteit.

83. De harde kern van de humanistische waarden kan nooit meer zijn dan een **grootste gemene deler** van alle menselijke waarden, een compromistekst, een minimumpakket waarover iedereen het eens is, dus in feite zo goed als nul, een lege doos. Een seculier alternatief voor elke georganiseerde religie is zoals alcoholvrij bier.

84. De mens tot centrum van het heelal maken is geen levensbeschouwing die je moet promoten, maar een natuurlijke **neiging tot zelfgerichtheid** die je moet leren overwinnen. Bij een baby, kleuter of kind is dit een 'normale' levenshouding en alle opvoeding is er precies op gericht kinderen te helpen daar bovenuit te stijgen. Maar wanneer iemand wordt verondersteld volwassen te zijn, is zulke zelfgerichtheid een teken van onvolgroeid zijn, en een zielige onhebbelijkheid die precies de bron is van alle miserie op aarde.

85. Voor humanisten gelden, zoals voor alle mensen, de woorden van Jezus: **'U geschiede naar uw geloof'**. Wie niet gelooft in wonderen, zal geen wonderen zien. Wie niet gelooft in hoge morele normen, waarden en idealen, zal de normen altijd zien afglijden en de levenskwaliteit zien verminderen. Wie niet gelooft in 'échte liefde', zal deze in zijn leven niet tegenkomen. Wie niet gelooft in waarheid, zal deze niet vinden. Wat een mens zaait, zal hij oogsten.

86. Het humanisme als levensbeschouwing is een **'gemakkelijkheidsoplossing'**: 'als we de morele normen lager stellen, dan kunnen we ze tenminste houden'. Maar ook deze (verlaagde) normen kan ze niet eens halen, en in een volgende fase worden ze nóg lager gesteld, en de neerwaartse spiraal is niet meer te stoppen. Het humanisme mist de innerlijke kracht om haar eigen project waar te maken.

87. Het humanisme heeft ook niet de **spirituele en morele kracht** om een samenleving bij elkaar te houden, te bezielen: waarden die door een medemens zijn uitgevonden of vastgelegd, staan nooit bóven ons en hebben geen afdwingbaarheid. Ze kunnen nooit een hóger appél doen op de mens, hem uitdagen om zichzelf te overstijgen.

88. Humanisme is ten diepste ontstaan vanuit **angst voor misbruik van godsdienst** - wat begrijpelijk is -, maar dat zou betekenen dat humanis-

ten zeer blij moeten zijn met een zuivere beleving van godsdienst. In de praktijk slaagt ze er echter niet in deze **anti-houding** te overstijgen, en is het bij velen geworden tot een irrationele aversie, een fobie voor elk 'spoor' van religie. Als zij verwijt dat de diepste beweegredenen voor geloof irrationeel zijn, dan zijn de diepere motivaties voor ongelooft niet minder. Angst is per definitie een slechte raadgever.

89. De financiële crisis of bankencrisis is een sterke parabel voor de huidige **levensbeschouwelijke crisis**: wanneer afgeleide financiële producten niet meer gedekt zijn door reële waarden, stuikt het systeem in elkaar. Net zoals de bankencrisis ontstaan is door teveel te investeren met geleënd geld en door te handelen met virtueel geld, zo wankelt ook de gehele 'levensbeschouwelijke markt': humanisme werkt puur met 'geleende waarden'.

90. Humanisme is als **de leerling-tovenaar**: het heeft een beweging in gang gezet, bepaalde krachten vrijgemaakt (zoals mondigheid, individualisme, onafhankelijkheid, zelfontplooiing...) maar is niet in staat om deze ontketende krachten in te binden. Het loopt zichtbaar uit de hand, en is levensgevaarlijk, want deze zijn gegroeid tot **demonische machten**. En het humanisme heeft geen wapens om te strijden tegen demonische machten, omdat ze het bestaan ervan ontkent.

91. De **fakkel** is een zeer treffend en veelzeggend symbool voor het humanisme: een zelf aangestoken en zelf gedragen licht. Maar wie prefereert de rolluiken en gordijnen gesloten te houden en een fakkel aan te steken, als buiten de zon schijnt?

92. De Verlichting beweerde '**licht**' te brengen (zoals ook humanisme en vrijmetselarij doen), maar wie zulke pretentie uitspreekt, moet bewijzen dat hij dit ook kan waarmaken. Deze claim is niet zonder gevaar: net zoals iemand die beweert dat hij door paranormale gaven iemand kan genezen, maar daarin faalt, de zieke de dood in kan jagen! Het 'licht' dat de Verlichting bracht, werkt slechts op het niveau van de wetenschappen en technologie, niet

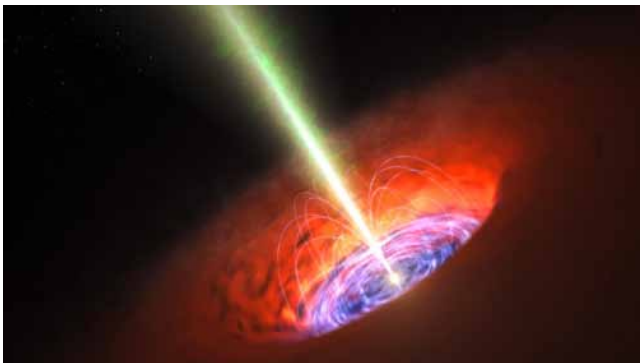
op niveau van zingeving en morele waarden. Bovendien is deze pretentie gestolen/gekopieerd van Jezus, is het een persiflage op zijn claim (om het 'Licht van de wereld' te zijn), een slechte 'remake'.

93. Het humanisme denkt dat het zomaar **God uit de maatschappij en cultuur kan 'wegknippen'**, zonder dat dit een verschil zou uitmaken. Alsof je de Dirigent kan ontslaan en het orkest perfect blijft verder functioneren, alsof het verkeer vlot zou verlopen wanneer iedereen zijn eigen verkeersregels bepaalt, alsof alle passagiers op een trein in elk station zouden kunnen bepalen waarheen de trein zal rijden.

94. Bij genetisch gemanipuleerd voedsel maakt men zich ernstig zorgen over mogelijk schadelijke gevolgen op lange termijn, zelfs voor de volgende generaties. Maar als het gaat om genetisch **gemanipuleerde levensbeschouwingen**, wereldbeelden en mensbeelden, is onze maatschappij totaal zorgeloos en denkt men dat totale vrijheid géén gevolgen zal hebben! Juist op de meest wezenlijke gebieden zijn we naïef en onverantwoordelijk tot in het absurde.

95. **Mensgerichtheid** is zo ingebakken, zo taai, zo 'evident', en moeilijk te overstijgen dat alleen God ons van buitenaf kan bevrijden van de tirannie van onze 'ik', van onze verslaving aan onszelf! Alleen een volmaakte, goede en heilige God kan het centrale ijkingspunt zijn voor normen en waarden, voor doel en zingeving. Alleen Hij kan een onpartijdige scheidsrechter zijn tussen mensen en groepen, en ons helpen de menselijke doolhof van bovenaf te bekijken.

Het (volledige) boek bestellen?

Deze brochure is te koop aan 2 € (+ verzending: 4 €).

Het volledige boek:

'95 stellingen over het humanisme! Christendom en Verlichting, secularisme en vrijzinnigheid', door Ignace Demaerel, uitgeverij Boekscout.nl, Soest, 2017, 234 p.

ISBN 978-94-022-3915-7

Prijs: 20,99 €

Te bestellen:

Bij de auteur zelf:

<http://www.ignacedemaerel.be/boeken/95-stellingen-over-het-humanisme/>

Bij de uitgever:

<https://www.boekscout.nl/shop2/boek.php?bid=8087>

Bij bol.com

Wil u reageren?

Alle reacties zijn welkom bij: 95.stellingen.humanisme@gmail.com

Sinds de toenemende secularisatie is de plaats van God en godsdienst steeds meer problematisch in onze westerse cultuur. Maar wat is het alternatief voor het christelijke erfgoed van Europa? Humanisme stelt de méns centraal in alles, maar: kan je 'geloven in de mens' zoals je in God kan geloven? Is dit echt wel rationeel en houdbaar? En vooral: wordt onze maatschappij daardoor ménselijker? Kan je 'God' zomaar wissen uit onze cultuur en onze waarden zonder dat deze als een pudding inzakken? De vrijzinnigheid is altijd uitermate kritisch geweest tegenover de Kerk – en op zich mag dat ook – maar wat als we haar eens met dezelfde criteria beoordelen?

De 95 stellingen die u in dit boekje leest, zijn de 'ruggengraat' van een gelijknamig boek, waar ze dieper worden uitgewerkt en in een bredere context geplaatst.

Wat is humanisme eigenlijk?

Kan de mens zelf de 'schepper' zijn van waarden en normen?

Is niet-geloven rationeler dan geloven?

Als je minder 'God' hebt, heb je dan méér 'mens'?

Is humanisme een volwaardige levensbeschouwing op gelijk niveau met de religies die ze bestrijdt?

Durft het vrijzinnige humanisme echt haar eigen fundamenten kritisch in vraag te stellen?

Over de auteur

Ignace Demaerel (1961) is gefascineerd door het spanningsveld tussen denken en geloven, en door de plaats van godsdienst in onze seculiere maatschappij. Hij houdt ervan het geloof te vertolken voor de moderne, kritisch denkende mens. Hij studeerde wijsbegeerte aan de K.U. Leuven en protestantse godgeleerdheid in Brussel. Behalve godsdienstleraar is hij pastor in Brussel. Naast vele artikels en enkele brochures heeft hij al drie boeken gepubliceerd. Sinds 2012 is hij ook columnist/opiniemaker bij Knack.be.